

Vážený čtenáři,

dostává se Vám do rukou 3. číslo tohoto dvuměsíčníku. Jsou pro Vás připraveny další informace o bezplatné právní pomoci v České republice a zahraničí. Dozvíte se, jaký pohled na současnou úpravu a představu o budoucí právní úpravě v ČR má prezident soudcovské unie JUDr. Jaromír Jirsa, jak funguje poskytování bezplatné právní pomoci v Holandsku a představí se Poradna pro občanství, občanská a lidská práva a ústy svého předsedy RNDr. Mgr. Ladislava Zamboje bude zhodnocena dnešní situace na poli BPP a navrženo řešení do budoucna.

Bulletinem chceme přispět k tomu, aby se otázka právní pomoci pro potřebné dostala do širšího povědomí. Rádi bychom oslovili ty, kdož právní pomoc poskytují, ale i ty, kteří mohou svými kroky přispět k tomu, aby i v České republice vznikla právní úprava důstojná demokratického právního státu.

Mgr. Vítězslav Dohnal

ředitel Public Interest Lawyers Association

Více informací je možno nalézt na webové stránce PILA, www.pilaw.cz v sekci informační zdroje.

Za podporu děkujeme Nadaci Open Society Fund Praha.

Bezplatná právní pomoc, státem zajišťovaná právní pomoc a pomoc pro bono

Pojem „bezplatné právní pomoci“ není přesný. Právní pomoc, která je poskytována potřebným, **není nikdy bezplatná**. Její bezplatnost se vztahuje k osobě, které je tato právní pomoc dána – potřebný za její poskytnutí neplatí. Ale právní pomoc je vždy někým placena. Může to být advokát, který za pomoc platí hodnotou svého volného času (**pro bono právní pomoc**), může to být stát, který poskytuje vymezené skupině pomoc prostřednictvím profesionálů, které platí, tzv. **státem zajišťovaná právní pomoc**.

Mnohdy se na hrazení této právní pomoci podílí zčásti i sám potřebný. V některých státech rovněž existuje odstupňované placení za tento typ právní pomoci podle příjmové a majetkové úrovně žadatele,¹ a tak i z tohoto důvodu pojmenování bezplatná právní pomoc není zcela výstižné.

V České republice zatím neexistuje komplexní úprava bezplatné právní pomoci. Její poskytování je roztržštěné a zahrnuje v sobě jak státem zajišťovanou právní pomoc, tak pro bono aktivity a aktivity hrazené z jiných zdrojů než státních.

Interview s prezidentem soudcovské unie

Soudcovská unie je stavovské apolitické dobrovolné profesní sdružení soudců. Byla založena v roce 1990 a dnes zastupuje asi třetinu všech soudců v České republice. Jejím posláním je podporovat zvyšování právního uvědomění obyvatelstva a s tím zvyšování úrovně ochrany práv a svobod jednotlivce. To poslání se snaží naplňovat ochranou nezávislosti soudců, profesní přípravou soudců a soudních čekatelů, prosazováním moderní organizace a fungování soudnictví. Artikuluje zájmy soudců.

O tématu bezplatné právní pomoci jsme hovořili s JUDr. Jaromírem Jirsou:

Jak se díváte na dnešní stav bezplatné právní pomoci?

Úprava není nedostatečná. Na jedné straně se hovoří o tom, že chudý člověk nemá přístup ke spravedlnosti, ale na druhou stranu je návrh na ustanovení bezplatného zástupce minimum. To je pro mě dost zvláštní. Ze sta případů je o bezplatnou právní pomoc požádáno tak v jednom.

Není to dáno i tím, že jste zde v Praze, a ne např. na Ostravsku?

To ano, situace je úplně jiná v Praze a na Ostravsku. V Praze je sice draho, ale lidé jsou zde zase movitější. Jde pouze o moji osobní statistiku.

Nehraje zde i roli poučení soudu o možnosti ustanovení právního zástupce?

Soud opravdu nijak nenaléhá na účastníka, aby požádal o ustanovení bezplatného zástupce, i když poučit o této možnosti je povinen vždy. Zažil jsem případy, kdy by bylo zastoupení advokátem jednoznačně ku prospěchu řízení, protože účastník vůbec nebyl schopen se orientovat a já jsem mu advokáta téměř nutil. Nestává se však často, aby se soudce sešel s účastníky a řekl: „nechcete si to opravdu rozmyslet a ustanovit advokáta?“

¹ srov. poskytování právní pomoci v Nizozemí Škop, M., Státem zajišťovaná právní pomoc, Via Iuris III/2005, str. 49, dostupné na tamtéž.

Právní pomoc je spojena výlučně s řízením před soudem?

Zástupce může být ustanoven již před zahájením řízení pro sepis žaloby. Další linie je pak přes Českou advokátní komoru, která u nás v budově také pořádá dny bezplatné právní pomoci.²

Takže Vy byste neměnil dnešní systém bezplatné právní pomoci?

Já bych systém měnil za situace, kdy stát řekne, že na to jsou peníze. Pak můžeme udělat PR kampaň a následně ustanovovat advokáty ve velkém množství. Jde totiž o velmi drahou záležitost. To, zda budeme mít bezplatnou právní pomoc v mnohem širším rozsahu, se bude odvíjet od bohatství naší společnosti.

Jen hypoteticky. Máme peníze na přípravu systému BPP. Jak byste celou záležitost měnil? Ku prospěchu advokátů a ponechání dnešního systému, anebo byste věc upravit jinak?

Velice intenzivně bych se zamýšlel nad povinným zastoupením advokátem v civilním řízení. Jinak stávající systém bezplatné právní pomoci zásadní změny nepotřebuje. Jak již bylo řečeno, vše je o penězích.

Jak se díváte na kontrolování kvality poskytované právní pomoci? Vy, jako soudci, můžete porovnat poskytování právní pomoci ustanovenými právními zástupci a advokáty.

Úroveň advokátského stavu odpovídá celkové úrovni naší společnosti. Advokát je buď kvalitní, méně kvalitní nebo nekvalitní. Je pravda, že stále ještě, alespoň ve velkých městech, advokáti nejsou vždy rádi, že jsou ustanovováni ex offo pro civilní řízení, dokonce to někteří odmítají. Potom, když je někdo z nich k bezplatné právní pomoci donucen, musí to mít vliv na kvalitu zastupování. Něco jiného je zastupovat na základě úředního rozhodnutí a něco jiného je zastupovat bohatého klienta, kterého si advokát sám najde.

Děkuji Vám za rozhovor.

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Poradna pro občanství/občanská a lidská práva (dále jen Poradna) je nestátní nezisková organizace, která sdružuje právníky a sociální pracovníky, poskytuje právní pomoc jednotlivcům a poradenský právní servis nevládním organizacím či pracovníkům státní správy. Zabývá se zejména problematikou státního občanství, práv cizinců, potíráním diskriminace a prosazování rovných příležitostí a pomocí rodinám.

Poradna také sleduje legislativní vývoj ve výše zmíněných právních oblastech, věnuje se legislativní praxi přijímání nových zákonů, a jejich uvádění do praxe. V neposlední řadě také poskytuje informace orgánům, mezi jejichž náplň patří ochrana práv na základě mezinárodních smluv. V roce 2000 zahájila program podpory mimoústavní rodinné péče, ve kterém se zaměřuje na právní a sociální pomoc rodinám, kterým hrozí ústavní výchova jejich dětí nebo které jí trpí. Dlouhodobě se věnuje i problematice bezplatné právní pomoci.

Poskytování právní pomoci

Poradna se poskytuje právní pomoc jednotlivcům ve všech oborech své činnosti, zejména tedy v cizineckém právu, ve věcech ochrany před diskriminací či v případech zásahů státu do rodinného života rodičů a dětí. V některých případech odkazuje na jiné subjekty, které poskytují právní pomoc bezplatně.

Financování

Poradna je podporována různými subjekty prostřednictvím peněžních prostředků, které využívá pro jednotlivé projekty. Mezi subjekty, které poskytují finance, patří Evropská komise, Nadace rozvoje

² Pozn. redakce, jde o budovu Obvodního soudu pro Prahu 1, Ovocný trh 14, 112 94-Praha 1.

občanské společnosti, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Středočeský kraj, Hlavní město Praha. Mezi donory v neposlední řadě figurují Fondy Evropské unie a nadace Open Society Fund Praha.

Rozhovor s RNDr. Mgr. Ladislavem Zambojem

Vidíte dnešní pojetí právní pomoci dostatečně funkční, nebo by se podle Vás mělo změnit?

Domnívám se, že ten systém u nás dostatečně funkční není a změnit by se měl. Právní pomoc je pro řadu klientů nedostupná, a to z mnoha důvodů, mezi které patří např. majetkové poměry, ale i nedostupnost právní pomoci v zařízeních, kde je omezena svoboda. Finanční toky, které v systému běží, včetně soudů, či poplatků u notářů, jsou neprůhledné. K dispozici nejsou přesné údaje, kolik poskytování pomoci vlastně stát stojí. Velkým problémem je podle mého názoru také kontrola kvality, či specifický problém vzdělávání poskytovatelů. Není to však problém jen advokátů. Byli bychom rádi, kdyby byly nějakým způsobem upraveny ve prospěch sociálně slabých i poplatky u notářů. Počty poskytované právní pomoci jsou podle mého názoru nízké. Domnívám se, že o možnostech nikdo neví a nevyužívá je, a kdyby ty možnosti využívány byly, tak by tento systém byl neufinancovatelný. Bylo by to mimo možnosti státu, systém by zkolaboval. Systém stojí na tom, že vlastně nefunguje.

Samozřejmě že chceme, aby každý, kdo má nárok na bezplatnou právní pomoc, tuto pomoc dostal, a to bez ohledu na to, zda systém zkolabuje, či nikoli. Je tedy třeba hledat další zdroje, jak fyzické, tak finanční. Je nutno si to uvědomit, a proto hledat další možnosti a zatím se zdroji, které stát má, co nejefektivněji nakládat, aby se dostalo co nejvíce pomoci. Také je třeba stanovit priority. Určitě bych neopomenul trestní řízení. Systém advokátů ex offio, tak, jak je u nás nastavený, také není ideální, není např. upraveno při použití mimořádných opravných prostředků. U odsouzených možnost bezplatné právní pomoci končí pravomocným rozhodnutím. Dále již právní pomoc upravena není.

Myslíte, že by právní pomoc měla být spojena jen s řízením, anebo by měla být poskytována i mimo něj? Nyní mluvím bez ohledu na finanční nároky, tak abychom plnili mezinárodní závazky České republiky vyplývající z mezinárodních smluv jimiž je Česká republika vázána.³

Právní pomoc by měla být poskytována v právním problému, nikoli až v řízení u soudu, ve kterém se tento právní problém rozhoduje. Mělo by se jednat i o věci, kde řízení neprobíhá, i, kde se řeší věci smluvně mezi lidmi. Bylo by dobré, aby byla zahrnuta porada před podáním k soudu.

Máte vytyčeny některé oblasti, které by byly prioritní a které by se měly změnit nejdříve, nebo by se podle vašeho názoru měl celý systém změnit najednou? Že by např. došlo ke změnám v právní pomoci týkající se občanskoprávního řízení, ale oblast správního práva by nebyla na pořadu dne?

Správa je určitě důležitá, ale je až na druhém místě. Nejdůležitější je samozřejmě běžné občanské, rodinné a pracovní právo. Nevylučoval bych zcela ani právo obchodní, neboť např. družstevní byty jsou formálně obchodněprávní materií a řada úvěrů či jiných smluv se spotřebiteli se rovněž může řídit obchodním zákoníkem. Pokud jde o správní právo, měla by se rozhodně zlepšit poučovací povinnost úřadů, správní úřady tu totiž nejsou jen proto, aby rozhodovaly, ale také aby pomáhaly lidem vykonávat svá práva.

Nicméně z mého pohledu jsou akutní případy, kdy jsou lidé velmi intelektově, psychicky zranitelní na základě toho, že v řízeních obecně neexistuje povinné zastoupení. Takové cílové skupině bych určitě právní pomoc ve všech řízeních, ne jen v soudním.⁴

Kdo by měl podle vás právní pomoc poskytovat nejvíce? Má být podle vašeho názoru příští systém charakterizován jedním poskytovatelem, anebo zde má být více poskytovatelů?

Podle mého názoru by mělo být poskytovatelů více. Musí to být ale samozřejmě institucionálně zabezpečené. Základem by mělo být zřízení jakýchsi Center právní pomoci, jako je tomu na Slovensku. Centra by pak přidělovala náročnější případy zejména advokátům, ale v odůvodněných případech též dalším subjektům; ti všichni by za svou práci dostávali od Center zaplacené. Není podle mě možné, aby žadatel cestoval 300 až 400 km za poradou do Prahy nebo do Brna. Poboček by proto mělo být více. Správné by bylo, aby organizace středisek právní pomoci existovala jako ve Slovenském modelu, ve kterém fungují regionální pobočky.

Pokud by se zřídila Centra právní pomoci, měl by být pochopitelně hlavní důraz kladen na advokáty. Byli by specializovaní, měli by smlouvu, zavázali by se k určitým službám. Měli by také projít školeními. Klienti by měli ale být posíláni i k jiným poskytovatelům, např. k právním klinikám, či

³ srov. např. Evropská úmluva o lidských právech, [Mezinárodní pakt o občanských a politických právech](#).

⁴ Pozn. Redakce: řízení správní.

nevládním organizacím a občanským poradnám. Výdaje za poskytování právní pomoci jinými poskytovateli by měl také hradit stát.

Ano, slovenský model – tedy ustanovení instituce, která by měla koncepci a zařídila by si, kdo by tu pomoc poskytoval – se mi zdá jako model dobrý. Na druhou stranu ale také nelze převzít vše. Např. Slováci mají kritéria nemajetnosti nastaveni velmi přísně, takže na právní pomoc nedosáhnou ani průměrní důchodci. Zkrátka chci říci, že zřízením Center rozhodně nesmí dojít ke zhoršení současného stavu v České republice.

Ten subjekt, kterému by odpovídali poskytovatelé, by tedy podle vás měl fungovat jako administrativní služba, která by zajišťovala zázemí, uzavírala smlouvy atd.?

To je moje představa. Na advokáty musí být v našich podmínkách kladen důraz. Určitě by pro advokáty bylo pomoci, kdyby jim byla poskytnuta „předselektce“, existence nějaké přepážky.

Preferujete některý z modelů ze zahraničí?

Holandský se měnil, Slovenský expanduje. Existují podle mě dva přístupy: prvním je, že systém právní pomoci je oddělen od soudů a že není v pojetí nezávislosti soudů. Poskytování právní pomoci totiž není v tomto pojetí pouze věcí spravedlnosti, nýbrž spíše sociální politiky. Podobně jako třeba dávky v nezaměstnanosti se také neposkytují na základě „spravedlnosti“ a nerozhodují o tom soudy, nýbrž v závislosti na politických rozhodnutích, na politických preferencích a na základě určitého managementu systému. Když si stát řekne, že problémem je nyní diskriminace, tak by měl mít mechanismu, jak obětem diskriminace poskytovat podporu, aby se mohly bránit.

Druhou možností je, že bezplatná právní pomoc zůstává v kompetenci soudů. Soud tedy rozhoduje o tom, zda účastník soudního sporu má dostat advokáta či nikoli. V tomto pojetí je podle mého názoru postavení soudce příliš silné. Soudce vlastně ovlivňuje sílu svých protihráčů. Jiná je situace, když soud vidí, že účastník se neorientuje, tak by mu právní pomoc měl navrhnout. Soudy totiž nejlépe vidí, že ten daný člověk je práva neznalý.

Jaký máte pohled na pojetí kontroly kvality? Myslíte si, že dnešní stav je vyhovující?

Dobrý opravdu není, to je jednoduchá odpověď. Na kvalitě jsou totiž všichni zainteresovaní, přestože se jí věnuje minimální pozornost. Kárné řízení se zahajuje v případech, kdy si někdo opravdu už hodně stěžuje. V jakémkoliv systému do budoucna by se měla kontrole kvality poskytovat větší pozornost. Ne jen vůči advokátům, ale vůči všem poskytovatelům. Podle hesla „padni, komu padni“. Měly by existovat tvrdší sankce, protože jde o trh zakázek o právní pomoc. To je stejné, jako kdybyste argumentoval, že plýtvání ve zdravotnictví zabrání lékařská komora sankčním mechanismem. Kontrolu má mít ten, kdo peníze platí. Stát má mít kontrolu. U normálního klienta si kontroluje práci svého advokáta klient, a pak jde případně za advokátní komorou. U klienta, který má advokáta placeného státem, klient nemá takové sebevědomí zákazníka, nic nevyžaduje. Například, pokud se jedná o lidi, kteří jsou nějak mentálně zesláblí. Kárná pravomoc advokátní komory z tohoto hlediska určitě nestačí.

Zmínil jste systém, ve kterém by tedy existovala určitá instituce – a ta by kvalitu kontrolovala v praxi?

Právní pomoc je podle mě služba. Když se poskytuje nějaká služba, tak by mělo být stanoveno, jaké má zákazník práva, kam se může obrátit, pokud není spokojen s kvalitou poskytované služby. Ten, kdo ji přijímá, by měl být poučen. A na straně poskytovatele by měly existovat kontroly podle určitého klíče v oblastech poskytování právní pomoci automaticky. Je to samozřejmě problém, podle čeho bychom kvalitu hodnotili, jak bychom ji bodovali, to by se muselo propracovat; snazší je možná stanovit, co je pro zájmy klienta poškozující. Ten, kdo financuje, se musí starat, aby poskytnuté peníze byly dobře využívány a aby lidé opravdu dostali kvalitu.

Na jedné straně si představme financování změněného modelu, na kterém se částečně participují soudy, na straně druhé vytvořenou instituci, která uzavírá soukromoprávní smlouvy s poskytovateli. Jak byste viděl její financování

Poskytování právní pomoci je závazkem České republiky, takže by financování mělo jít ze státního rozpočtu. Česká republika má mezinárodní závazky dané mezinárodními úmluvami. Nejde o žádné bonusové služby. Stát musí vytvářet podmínky pro spravedlivý proces tak, aby právo na spravedlnost nebylo jen fikcí. Finanční toky se musejí začít sledovat. A na základě těchto výstupů se může uvažovat o tom, kdo by měl právní pomoc financovat. Garantem musí být stát. Financování nemůže být závislé na nějakých grantech, projektech, i když by byly sebevětší.

Musí jít z rozpočtu např. ministerstva spravedlnosti. Vedle státního rozpočtu si lze představit fond, do něhož by přitékaly peníze v důsledku zlepšení životního standardu bývalého příjemce bezplatné právní pomoci, nebo další činnosti např. při trestním řízení – při narovnání v trestním řízení. V Turecku prý existuje systém, že na každou listinu, kterou advokát sepíše, se dává levný kolek a z toho se dále financují právní služby. Měla by také existovat spoluúčast, měly by být stanoveny symbolické částky s tím, že tohle pravidlo by obsahovalo výjimky: musely by být stanoveny podmínky pro možnost stanovení symbolických částek či pro úplné prominutí.

Děkuji za rozhovor.

System právní pomoci v Nizozemí

V Nizozemském království je právo chudých fyzických a právnických osob na právní pomoc zakotveno přímo v ústavě a vztahuje se výslovně jak na soudní, tak správní řízení.⁵ Článek 18 odst. 2 dále stanoví, že právní pomoc bude upravena zákonem.⁶ Právní pomoc v Nizozemí zcela financována z rozpočtu Ministerstva spravedlnosti (dále jen ministerstvo). Podrobnější úpravy, jako jsou odměny advokátům, jsou upravovány podle vývoje vyhláškou ministerstva. Podle nejnovějších průzkumů je k právní pomoci v Nizozemí oprávněno téměř 49% Nizozemské populace,⁷ tedy téměř polovina z 16 milionové nizozemské populace k ní má přístup.

Poskytovatelé právní pomoci:

Právní pomoc je poskytována *smíšeně* právními poradnami a advokáty.

Právních poraden (Legal services counters, v holandštině Juridisch Loketten) existuje v Holandsku celkově 30.⁸ Jsou umístěny tak, aby byly pro každého žadatele prostřednictvím veřejné dopravy dostupné v čase ne delším než jedna hodina. Jsou to neziskové organizace, mající právní podobu nadace, které jsou odpovědné ministerstvu spravedlnosti (dále jen ministerstvo) a krajským Radám právní pomoci (*Raden voor Rechtsbijstand*). Ministerstvo, podle pracovního vytížení, určuje v elikost takové právní poradny z personálního hlediska.⁹ Zaměstnanci, kteří poskytují v těchto právních poradnách právní pomoci, musí mít vysokoškolské právní vzdělání spolu s 3 letou právní praxí, ale nemusí být zapsáni v seznamu advokátů Nizozemské advokátní komory.¹⁰ Tito zaměstnanci vedle zmíněných požadavků musí prokázat, že jsou odborníci na oblast práva, ve které právní pomoc poskytují klientům a měli by se účastnit dalšího vzdělávání v dané oblasti. Minimální počet v jedné Poradně je 6 zaměstnanců (právníci a někde i studenti práv) a sekretářka s tím, že může existovat dočasně skupina 5 terénních pracovníků, kteří mohou být vysláni do oblastí, ve kterých se vyskytnou problémy. Do právních poraden je možno se telefonicky dovolat (poskytování právní pomoci přes telefon), přes internet nebo je přímo navštívit a to v úředních hodinách. Konzultační hodiny jsou poskytovány i vězňům v trestaneckém zařízení.

Dalším poskytovatelem právní pomoci jsou advokáti. Ti však musí být zapsáni na seznamu, těch, kteří chtějí poskytovat právní pomoc. V Nizozemí je tak 70% všech advokátů na tomto seznamu. V praxi však většina těchto registrovaných advokátů tuto činnost vykonává jen příležitostně a asi takových 10% z celkového počtu¹¹ advokátů poskytuje právní pomoc pravidelně.¹² Přes tyto čísla

⁵ srov. Ústavu Nizozemského království, čl. 18, odst. 1 a 2.

⁶ Wet op de rechtsbijstand.

⁷ srov. Ohm Frans, Legal aid in the Netherland, 10. 5. 2007.

⁸ Před reformou jich bylo 19 a to u každého okresního soudu.

⁹ Nesmí však přesahovat 10% z celkového počtu advokátů vykonávajících praxi, kteří jsou zapsáni na seznamu právní pomoci, dále srov. Wet op de rechtsbijstand, čl. 21.

¹⁰ Orde van Advocaten, srov. <http://www.advocatenorde.nl/home.asp>.

¹¹ celkově je asi 11000 advokátů v Nizozemí.

právní pomoc dnes poskytují přes 46% všech Nizozemských advokátů a řeší přibližně 398 000 případů ročně. Někteří advokáti se specializovali na určité právní oblasti a v mnohých větších advokátních kancelářích jsou přímo vymezeny sekce/odborníky, které se přímo zabývají klienty bezplatné právní pomoci. Zároveň často zaměstnávají sociální pracovníky. Některé kanceláře však poslední dobou hledají finančně atraktivnější klientelu, takže celkový počet advokátů, kteří poskytují tyto právní služby, se snižuje.

Organizování poskytování bezplatné právní pomoci

Článek 2 až 11 Wet op de Rechtsbijstand upravuje fungování a úkoly *Rad právní pomoci (Raden voor Rechtsbijstand)*, jejich správa právní pomoci a odpovědnost za její fungování. Je ustaveno celkem 5 Rad právní pomoci (dále jen Rady), které fungují u 5 odvolacích soudů. Každá z nich je vedena devíti členy, kteří jsou jmenováni ministrem spravedlnosti. Až čtyři členové mohou být právní poradci, ostatní jsou politikové a vysoce postavení státní úředníci. Tyto Rady v součinnosti s právními poradnami stanovují celkovou politiku v poskytování právní pomoci podle požadavků v daném regionu. Jednou ročně podávají zprávu ministru spravedlnosti o politice v poskytování právní pomoci v regionu, který spadá do působnosti té konkrétní Rady a o prioritách pro následné období.

U Rad jsou zřízeny kanceláře,¹³ které spravují seznam obsahující jména advokátů jsouce ochotni a schopni bezplatnou právní pomoc a celkový počet případů, kterých se může každý advokát ujmout. Dále vedou evidenci oprávněných k právní pomoci a celkový objem dotací poskytovaných u případů, u kterých byla přiznána právní pomoc. Také kontroluje, jestli jsou majetková kritéria a kritéria nadějnosti případu správně aplikována jak advokátů, kteří bezplatnou právní pomoc poskytují tak u poraden právní pomoci.

Rozsah právní pomoci

Právní služby v rámci *právní pomoci* jsou poskytovány na dvou úrovních. První z nich je poskytnutí právní *informace* ve *všech* právních oblastech. Ta je poskytována právními poradnami.

Druhou úroveň právní služby je rozšířená právní konzultace, právní zastupování v soudním, mimo soudním a jiném řízení, které je poskytováno advokáty v advokátních kancelářích. Na poskytování právní pomoci právním zastoupením je navázáno prominutí soudních poplatků.¹⁴ Právní pomoc se tedy poskytuje v rámci těchto dvou úrovní ve *všech právních oblastech*.

V trestním řízení jsou zesíleny záruky poskytnutí právní pomoci. Výjimkou je trestní řízení, jehož předmětem je malá pokuta.¹⁵ Na takové trestní řízení se nevztahují pravidla o poskytování právní pomoci. V ostatních trestních řízeních, která se týkají: při zadržení v otázkách vazby, v případech, ve kterých maximálním trestem může být odnětí svobody nebo léčba, osobám, kterým hrozí extradice,¹⁶ lidem, kteří se léčí v uzavřené instituci, vězni, nezletilí v poručnictví a cizinci v zadržení. V takových případech je poskytnutí právního zastoupení advokátem povinné a jsou odpuštěny soudní poplatky.

Obhajoba v trestních záležitostech je poskytována advokáty, kteří se na ni specializují. Advokáti, kteří poskytují právní pomoc lidem ihned po zadržení, musí být zařazeni na místním veřejném seznamu, na základě kterého mají v určitém čase k dispozici. Tito advokáti obvykle svoji agendu organizují spolu s věznicemi a policií. Osoby podezřelé, ve vazbě, ve vězení, nebo psychiatrických léčebnách mají k dispozici advokáty, kteří jsou na zmíněném seznamu.

Poskytnutí právní pomoci

Právní poradny (dále jen Poradny) a advokáti poskytují první půlhodinu obecných informací zcela bezplatně. Drtivou většinu právních pomoci poskytují Poradny přes telefon. Pokud si případ klienta vyžaduje delší poradnu, rozšířenou konzultaci, Poradna ho odkáže na advokáta, který je zapsán na seznamu a poskytuje bezplatné právní služby. Klient dále už sám kontaktuje dotyčného advokáta.

U advokátů existuje dvojitý způsob, jak lze žádat o právní pomoc a jak je poskytována. Prvním z nich je rozšířená konzultace a druhým je žádost o certifikát.

¹² míní se tím kolem 100 klientů za rok.

¹³ srov. Wet op de Rechtsbijstand, čl. 10 a 11.

¹⁴ srov. zákon o soudních poplatcích (WTBZ), čl. 17.

¹⁵ srov. Wet op de Rechtsbijstand, čl. 12c.

¹⁶ předání do jiného státu.

Pokud právní problém může být vyřešen v krátké době překračující první půlhodinu, advokát může poskytnout další 3 hodinovou konzultaci, která je zpoplatněna částkou € 13,5. Požadavkem k poskytnutí je však majetkový test, který je však de facto okrajový.

Na právní pomoc poskytovanou nad zmíněné 3 hodiny se váží další zákonné požadavky. Žadatel musí poskytnout advokátovi dokumenty dokládající jeho příjmovou a majetkovou situaci, na základě kterých mu bude vydán certifikát.¹⁷ Advokát je poskytnut Radě, sdělí, jakou právní službu¹⁸ má na základě žádosti poskytnout klientovi. Rada poté rozhoduje, zda certifikát poskytnout a vypočítá výši příspěvku, který má žadatel uhradit. Rada své rozhodnutí sdělí advokátovi a jeho klientovi. Pokud je žádost vyhověna, klient musí zaplatit příspěvek ve výši,¹⁹ která se liší v případě nejnižší příjmové skupiny € 91 až po maximální částku € 769 u středně příjmových skupin.²⁰ Žadatelé, kteří mají roční příjem € 31 000 (i s partnerem) nebo € 22 000 (svobodní) nejsou oprávněni obdržet státem hrazenou právní pomoc v tomto stádiu.²¹ Advokát může po vyhovění žádosti poskytnout právní pomoc v okamžiku, kdy klient uhradil příspěvek určený mu Radou. Existují zde výjimky, jako jsou trestní řízení a v azylové případy, u kterých je možné odpuštění těchto poplatků. V případě, že klientovi Rada žádost zamítla, může se jak klient, tak advokát proti tomuto rozhodnutí u Rady odvolat. Pokud klient žádá o certifikát podruhé ve lhůtě 6 měsíců od prvního obdržení certifikátu, je oprávněn na snížení příspěvku, který má hradit na poskytnutí právní služby.

Kontrola kvality – možnost stížnosti

V Nizozemí neexistuje přímá kontrola kvality poskytované právní pomoci. Klient a vlastně kterýkoliv občan může využít práva na podání stížnosti k institucím, které se obecně zabývají stížnostmi vůči orgánům veřejné správy. Mezi ně patří ombudsman, městský ombudsman a policejní výbory stížností. Všechny zmíněné instituce nemohou řešit právní nároky, či profesní prohřešky, nicméně mohou na základě rady a pomoci hledat společný kompromis mezi veřejnou správou a občany, klienty.

Financování bezplatné právní pomoci

Jakmile advokát ukončí poskytování právní služby klientovi, zašle originál rozhodnutí a vyúčtování služeb Radě. Také sdělí, jaký druh právních služeb poskytnul a kolik času tím strávil. Pokud je možné a advokát vystupoval jménem klienta před státními orgány, např. soudy, musí také zaslat dokumenty, které jsou relevantní z hlediska řízení (např. rozhodnutí soudu). Rada na základě těchto údajů (faktury a údajích o poskytované službě a stráveném čase) vyměří zákonný nárok právníka a zašle kopii výměru oprávněnému. Obvyklá částka za případ je přibližně € 101 na hodinu.²² Ten se může proti tomuto rozhodnutí odvolat.

Advokáti jsou odměňováni Radou, která jednotlivé částky, odečítá od částky, kterou zasílá advokátům vždy čtvrtletí dopředu. Tato částka je založena na počtu certifikátů, které Rada vydala za předchozí rok. V případě, že si právník domluví s Radou platbu měsíčně, vylučuje se tím možnost platit čtvrtletně předem.

Bezplatná právní pomoc poskytovaná advokáty na výše zmíněném seznamu je hrazena z Fondu právní pomoci, financovaný převážně ze státního rozpočtu a částečně z příspěvků klientů na základě příjmového kritéria.²³

¹⁷ Jsou vydávány prostřednictvím Rady.

¹⁸ Zda právní zastoupení, či jiné úkony nad 3 hodiny.

¹⁹ srov. Wet op de Rechtsbijstand, čl. 15.

²⁰ € 91 pro lidi na sociální podpoře až na úroveň € 769 pro rodiny s příjmem kolem € 2000.

²¹ Nevylučuje to první dva stadia – tedy půlhodinu a následně tři hodiny se zmíněným poplatkem.

²² Pro srovnání z roku tarifní částka z roku 1994 byla přibližně € 26.

²³ srov. výše poskytnutí právní pomoci.

Bulletin Bezplatné právní pomoci 3/2008**Redakce:**

Příprava článků: Theodor Klán

Korektura: PhDr. Kateřina Kloubová, Mgr. Jan Kratochvíl

Příprava bulletinu: Theodor Klán

E-mail: pravnipomoc@pilaw.cz

Tel.: +420774651728

Bulletin Bezplatné právní pomoci vychází každé dva měsíce, je registrován u Ministerstva kultury ČR pod evidenčním číslem MK ČR E 18546, vydává: Public Interest Lawyers Association, Přebrátilská 330, 390 01 Tábor, IČ: 26640783.